

Kungl Krigsvetenskapsakademiens årsberättelse 2007

omfattande verksamheten under perioden 2006-11-13 – 2007-11-12

av Akademiens sekreterare överste 1.gr Kim Åkerman

Akademien hade vid periodens slut 451 ledamöter, varav 4 hedersledamöter och 24 kallade. Enligt Akademiens stadgar får det finnas högst 150 valda ledamöter yngre än 62 år. Om särskilda skäl finns får detta antal ökas med 10. Antalet valda ledamöter under 62 år var vid periodens början 140 stycken.

Akademiens verksamhet

Kungl Krigsvetenskapsakademiens verksamhet har varit omfattande och berört hela Akademiens kompetensbredd. Nedan redovisas valda delar av denna genomförda verksamhet.

Symposier och studiebesök

De aktiviteter som samlat flest deltagare är de symposier som Akademien arrangerar.

Årets *vintersymposium* genomfördes under rubriken ”Nationell strategisk transportförmåga”. Syftet med symposiet var att belysa de transporttekniska förutsättningarna för att möjliggöra en insats av den Nordiska stridsgruppen. En av symposiets slutsatser var att Sverige och de övriga berörda nationerna i stridsgrup-

pen saknar egna resurser för att kunna säkerställa såväl flyg som sjötransport av hela stridsgruppen omfattande såväl personal som materiel. För att klara detta måste man ta fram särskilda avtal med de länder eller organisationer som har tillgång till sådana resurser. Hur detta skall kunna ske, respektive vilka förutsättningar som måste finnas för att detta skall vara möjligt, diskuterades livligt. Vidare framkom att några reella förberedelser för att utnyttja väg- eller järnvägstransport inte gjorts.

Höstsymposiet genomfördes under rubriken ”På egen hand eller tillsammans? Den europeiska småstaten i en ny tid.” Detta var den formella uppstarten av Akademiens stora projekt under 2008. Projektet syftar till att belysa förutsättningarna för den europeiska småstatens framtida försvar och säkerhet och därmed också bli ett inlägg i debatten avseende Sveriges framtida säkerhetspolitiska vägval.

Under symposiet redovisade Akademiens olika avdelningar sin syn på det kommande arbetet, vilket gav många spännande infallsvinklar. Vidare gav inbjudna representanter från Ungern, Österrike,

Finland och Norge sin syn på respektive länders säkerhetspolitiska förutsättningar. Av dessa framställningar framgick tydligt att det finns en stor spännvidd i synen på hur en småstat bäst tillgodoser sin säkerhet.

Årets studiebesök gick till Enköping och ledningen för den blivande Nordiska stridsgruppen som ju skall vara operativ vid årsskiftet. I olika redovisningar och diskussioner gavs en tydlig bild av det komplexa arbete som det innebär att bygga upp en ”mångkulturell” stridsgrupp och inte minst dess ledningsfunktion. Vid besöks-tidpunkten fanns det gott om kvarstående frågor att lösa men deltagande ledamöter frapperades av den tillit och entusiasm samt det professionella förhållningssätt som präglade de officerare ur stridsgruppen som vi kom i kontakt med.

Försvarets Utvecklingsråd för kompetensförsörjning

Det Forum för kompetensutveckling av det nya försvaret, som inrättades under 2005 på initiativ av Akademien under ledning av hedersledamoten Carl-Olof Ternryd, och som föregående år omvandlades till *Försvarets Utvecklingsråd för kompetensförsörjning* har nu börjat finna sin form. Utvecklingsrådet leds av ledamoten Håkan Enqvist och står till utbildningsinspektörens förfogande. Rådet skall främja samarbetet mellan Försvaretsmakten och första hand universitet och högskolor samt Akademien och därigenom finna nya och effektivare vägar att utnyttja Akademiens hela kompetensbredd i den kompetens-

försörjning som är av avgörande betydelse för att man skall kunna utveckla den nya Försvaretsmakten.

Akademien har nyligen utsett en särskild kontaktperson, ledamoten Claes Sundin, att medverka i detta råd. Uppgiften är att föreslå resurspersoner bland Akademiens ledamöter och medverka till att sammanföra för respektive uppgift aktuella personer enligt utvecklingsrådets önskemål.

FOKK

Projektet Försvaret och det kalla kriget bedrivs sedan 2003 i samarbete mellan Försvarets högskolan, Kungl Krigsvetenskapsakademien och Kungl Örlogsmannasällskapet, under ledning av professorn vid Försvarets högskolan, ledamoten Kent Zetterberg, med stöd av en referensgrupp ur de tre institutionerna. I syfte att bli söka uppslag, definiera problem, lokalisera sammanhang och identifiera kunskapskällor har under projektets inledning genomförts vittnesseminarier med deltagande av personer som suttit i ledande befattningar under det kalla kriget. Dokumentation av seminarier angående arméns, marinens och flygvapnets avvägningsfrågor samt operativa problem har utgivits under tidigare år. Arbetet med dokumentationen av det andra marina vittnesseminariet pågår. Den 28 november 2007 genomfördes ett seminarium om beredskap mot överraskande angrepp.

Erfarenheterna av vittnesseminarierna är goda, och avsikten är att fortsätta med dem under kommande år.

Under 2006 färdigställdes en forsknings-

Avlidna ledamöter

Överste **Sven Platerud**, avd III (f 1926 inv 1977)
Mariningenjör **Olof Härlin**, avd IV f 1922 inv 1971)
Överste **Folke Nordenstam**, avd IV (f 1908 inv 1953)
Civilingenjör **Jonas Norrby**, avd V (f 1920 inv 1975)
Ambassadör **Torsten Örn**, avd VI (f 1933 inv 1983)

Invalda ledamöter 2007-04-09:

Avdelning I

Brigadgeneral **Berndt Grundevik**
Brigadgeneral **Jan-Gunnar Isberg**
Överstelöjtnant **Johan Wiktorin**

Avdelning II

Konteramiral **Anders Grenstad**

Avdelning III

Generalmajor **Michael Moore**
Överstelöjtnant **Anders Persson**

Avdelning IV

Avdelningschef **Lena Klasén**
Avdelningschef **Martin Rantzer**
Kommendör **Håkan Rugeland**
Verkställande direktör **Magnus Sjöland**

Avdelning V

Redaktör **Mikael Holmström**
Rikskriminalchef **Therese Mattsson**
Kommunikationskonsult
Annika Nordgren Christensen
Senior adviser **Jan Nygren**

Avdelning VI

Filosofie doktor **Svante Cornell**
Statsråd **Cecilia Malmström**

Akademiens ledning:

Styresman: Professor **Bo Hult**
Andre styresman: Generalmajor **Erik Rossander**
Sekreterare: Överste 1.gr **Kim Åkerman**
Andre sekreterare: Överste **Claes Sundin**
Redaktör: Överste **Bo Hugemark**
Skattmästare: Direktör **Gert Schyborger**

Akademiens presidium:

Styresmannen, ordförande
Andre styresmannen
Sekreteraren
Överste 1.gr **Kim Åkerman**, ordf avd I
Konteramiral **Bertil Björkman**, ordf avd II
Överste 1.gr **Swen Persson**, ordf avd III
Överste **Urban Jonsson**, ordf avd IV
Direktör **Carl-Erik Nyquist**, ordf avd V
Rektor **Henrik Landerholm**, ordf avd VI

*Den nye styresmannen professor Bo Huldt flankerad av den likaledes nye andre styresmannen generalmajor Erik Rossander (t h) och sekreteraren överste 1.gr Kim Åkerman
Foto: Cecilia Österberg*

plan som utgjorde underlag för en framställan till Knut och Alice Wallenbergs stiftelse om bidrag. I oktober 2006 beviljade ett sådant, storlek 4,4 mkr. Därefter inleddes en process av möten med representanter för olika institutioner, nedbrytning av delprojekt i delstudier och sökande efter intresserade forskare och handledare. Flera forskare har anmält intresse av att medverka, och under 2007 har ett antal delprojekt och delstudier påbörjats inom ramen för denna forskningsplan.

Förutvarande ÖB, general Bengt Gustafsson, och professor Kent Zetterberg driver även det med FOKK samverkande

projektet *Sverige – Sovjetunionen*, där en serie intervjuer och seminarier har genomförts, rapporter har utgivits m m. I samverkan mellan *Institutet för Forsvarsforskning*, IFS och det internationella projektet *Parallel History Project*, PHP, ordnades den 19-21 augusti 2007 i Bodö, Norge en internationell konferens om Oral History på temat ”den norra flanken under det kalla kriget”. (Kommande IFS- och FOKK-publikation).

I FOKK-publikationsserien finns nu 11 nummer, varav de tre senaste är Bengt Gustafsson: ”*Det kalla kriget*”- *Några reflexioner*, FHS december 2006, (Nr 9),

Thomas Roth: *Försvar för folkhem och fosterland. Den svenska krigsmakten under det kalla kriget – en essäistisk översikt*, FHS januari 2007 (nr 10) och Kent Zetterberg: *Konsten att överleva, Studier i svensk säkerhet och försvar under 200 år*, FHS augusti 2007, (Nr 11), där även FOKK:s forskningsprogram 2007-2010 presenteras. Hela publikationslistan finns på Akademiens hemsida.

Antalet medarbetare inom FOKK:s delprojekt växer efterhand, och ett samarbete förekommer även i en nordisk ram och internationellt. Forskningsområdet växer ständigt och kan bli avläsna genom hemsidan för PHP ovan. I efterhand framstår den svenska försvarssatsningen under det kalla kriget som den största sedan stormaktstiden.

Filmprojektet

Som är väl känt har Akademien engagerat sig i det finska filmprojektet Från Svir till Näset. Projektet består av två filmer, dels *Framom Främsta Linjen*, dels *Tali-Ihantala*.

Manusförfattare är docent Stefan Forss, Helsingfors, tillsammans med W Zilliacus. Manusets baseras på en avhandling av Stefan Forss, som beskriver hur den finska armén inklusive svenska frivilliga, lyckades stoppa ryssarnas framfart på Karelska Näset 1944. Slaget vid Tali-Ihantala beskrivs som Nordens största slag i modern tid. Stefan Forss är medlem i Kungl Krigsvetenskapsakademien.

Framom Främsta Linjen, en dramatiserad dokumentär, blev en stor succé och

filmen har setts av ca 150 000 personer. Dessutom har flera tusen DVD och Videoband sålts.

Andra filmen *Tali-Ihantala* har spelats in under sommaren 2006 med premiär på 40 biografier över hela Finland i anslutning till Finlands 90-årsfirande av frigörelsen den 6 december 2007. *Tali-Ihantala* kommer att premiärvisas i Sverige den 16 januari 2008.

Vi har från svensk sida lagt ner ett omfattande arbete för att få balans mellan det finska och det svenska i filmen och vi tycker att vi har lyckats med det. De svenska sponsorerna har bidragit med ca 10 miljoner kronor som bidrag till de båda filmerna, varav ca hälften till vardera.

KKrVA vill uttala sitt tack till samtliga svenska sponsorer. Det svenska moraliska och ekonomiska stödet var en förutsättning för genomförandet av filmprojektet enligt våra finska vänner.

Ekonomi

När det gäller Akademiens och Lars och Astrid Albergers stiftelses förvaltning kommer detta att redovisas i detalj i den årsredovisning som kommer att föreläggas Akademien i maj 2008.

Det kan dock redan nu konstateras att det sedan föregående år verksamma ekonomistkottet, tillsammans med den anlitade banken, lyckats väl med förvaltningen av de gemensamma tillgångarna.

Trots den ekonomiska turbulensen på börsen har såväl Akademiens som stiftelsens tillgångar ökat under det gångna året och avkastningen har varit god. Därmed

har, efter beslut i presidium, stiftelse och i Akademien avseende bidrag och belöningar, verksamheten kunna fullföljas på den planerade kvalitativa nivån.

Avdelningsvisa aktiviteter

Så något kort om avdelningarnas verksamhet under det gångna året utgående från de årliga redovisningarna:

I *Avd I, Lantkrigsvetenskap*, ägnades den årliga redovisningen Försvarmaktens förmåga att lära av våra erfarenheter under rubriken ”Lessons Learned – En förutsättning för såväl utveckling som effekt och förtroende”.

Begreppet ”Lessons Learned” lärde sig de svenska förbanden under sin tjänstgöring i Bosnien som började med den första bataljonen, BA 01, redan 1993. Uttrycket har sedan dess flitigt använts för att beskriva hur erfarenheter från verkliga händelser tas tillvara i den kommande verksamheten.

Avdelningen har talat med många personer med erfarenheter från nu genomförda insatser och dels hört dessa berätta om vilka upplevelser och förslag de har att delge, dels hur de upplever att det i många fall varken finns intresse eller förmåga att på ett systematiskt sätt ta hand om och utvärdera dessa erfarenheter.

En Lessons Learned-process handlar ju om fyra helt olika steg. Det börjar med en händelse som upplevs – Lessons Experienced. Denna rapporteras och skall tas omhand av rätta sakkunniga – Lessons Identified. Om erfarenheterna bedöms viktiga – Lessons Validated – skall de

föranleda adekvata åtgärder. Först när dess åtgärder är implementerade och kommit till verkan kan man konstatera att man fått effekt av erfarenheten – Lessons Learned.

Av redovisningen framgår att det idag i Försvarmakten inte finns ett samlat fungerande system för att säkerställa Lessons Learned. Avdelningen har därför lämnat ett förslag till en samlad lösning för att åstadkomma denna förmåga. Förslaget är ganska konkret men innebär i stort sett att en evolutionär lösning kan skapas genom att man tydliggör uppgifter och samlar ansvar hos berörda chefer.

Avd II, Sjökrigsvetenskap, redovisade den sista av tre uppsatser som tar upp internationaliseringen och vårt därav ökade beroende av sjötransporter och hur detta behov ställer nya och förändrade krav på vår säkerhets- och försvarspolitik.

2007 års årliga redovisning tar upp frågan om Sveriges nya säkerhetspolitik med deltagande i internationella operationer och hur detta ställer krav på nya politiska processer och inte minst anpassning av vår nationella lagstiftning i syfte att kunna definiera tydliga och politiskt anpassade insatsregler d v s Rules of Engagement, ROE. 2002 beslutades och introducerades en provisorisk svensk handbok för ROE med målet att en slutlig utgåva skulle ges ut senast under 2003. Denna ambition kunde inte fullföljas och Försvarmaktens förband har ännu inte tilldelats detta viktiga verktyg som utgör en viktig förutsättning för förbandens deltagande i internationell verksamhet.

Med Försvarsmaktens nya internationella profil är det av stor vikt att Sverige, liksom merparten av alla andra nationer, får situationsanpassade insatsregler som aktivt stöder Försvarsmaktens förbandschefer såväl vid operationer inom landets gränser som utanför. Detta ställer i sin tur krav på att anpassade processer introduceras för hanteringen av ROE.

Folkkrätten tillåter/uppmäns stater att efter avtal med flaggstater eller inom ramen för en specialkonvention ingripa mot: sjöröveri, trafficking, narkotikasmuggling, illegalt fiske och terrorism. Att svenska lagar och förordningar i stort sett saknas vad avser verkställighetsmandat, innebär att svenska örlogs- och statsfartyg i princip är förhindrade att ingripa mot sådana brott. Här borde statsmakterna snarast vidta någon form av åtgärd.

Den befintliga stående handboken, IKFN (nationella handlingsregler för kränkningar vid fred och neutralitet), ger inte förbandscheferna den vägledning de behöver när de befinner sig utanför svenskt territorium.

Studien föreslår mot bakgrund av detta faktum att EU:s "Use of Force Concept for EU-led Military Crises Management Operations" skall utgöra grunden för en översyn av Sveriges nationella insatsregler.

Avd III, Luftkrigsvetenskap, har i sin redovisning detta år analyserat de infrastrukturella förutsättningarna för luftstridskrafterna att bidra till lösandet av nu- och framtida uppgifter. Avdelningen konstaterar att luftstridskrafterna är på väg mot kritiskt låga nivåer ifråga om personal och plattformar, samt att en utökning av

luftstridskrafternas uppgiftsspektrum har skett parallellt med en successiv reduktion av deras numerär.

Enligt avdelningens uppfattning behöver luftstridskrafterna kunna sättas in snabbt i en mångfald av uppdragstyper, enskilt eller i samverkan med andra länders stridskrafter. Alla delar av luftstridskrafterna – inklusive de markbundna, infrastrukturella systemdelarna – måste därför ha inbyggd hög rörlighet och korta insatstider. Av dessa anledningar är infrastrukturella systemlösningar som binder luftstridskrafterna till en specifik plats, eller svenska särlösningar för luftoperativ verksamhet, varken optimala eller realistiska i de framtida insatsmiljöerna.

För att infrastrukturen på bästa sätt skall kunna bidra till optimering av luftstridskrafternas effektuttag menar avdelningen att framtida lösningar behöver ta sin utgångspunkt i tydliga strategiska ledstjärnor för utvecklingen och kreativt tänkande. Enligt avdelningens förmenande kan dessa ledstjärnor sammanfattas i orden *interoperabilitet*, *modularitet*, *förmågebredd*, *enhetlighet* och *expeditionär förmåga*.

Sammanfattningsvis konstateras att strategiska ledstjärnor för utvecklingen, fokus på insatsförbandens kärnförmågor och kreativa lösningar torde göra luftstridskrafterna fullt kapabla att framgångsrikt bidra till skyddet av svenska intressen även framgent. Härvidlag är en grundförutsättning för framgång vid utveckling av infrastruktur att luftkrigets teoribildning och praktik i större omfattning än idag beaktar de markbundna systemkomponenternas

möjliggörande och gränssättande inverkan på det samlade effektuttaget.

Avd IV, Militärteknisk vetenskap, har under detta år följt upp 2006 års årliga redovisning med boken ”Perspectives on military technology”, vars syfte var att på ett strukturerat sätt samla och dokumentera svensk militärteknisk utveckling nu och i nära framtid, marknadsföra svenska initiativ inom militärteknisk utveckling och synliggöra Akademiens sakkunskaper inom området.

I ett seminarium den 8 maj i samverkan med Försvarsindustriföreningen under rubriken ”Försvarsindustrins framtida roll” diskuterades frågor kring den inhemska teknik- och kompetensutvecklingen och därmed industrins framtida roll. Frågorna är många och vägvalen viktiga. Några av dessa som efterhand måste besvaras är:

Är Sverige på väg att bli ett konsumentland efter att tidigare varit ett producentland? Behöver Sverige en ren försvarsindustri och vilka är förutsättningarna för att den i så fall skall bli framgångsrik?

Avd IV fortsatte i sin årliga redovisning 4 december att utveckla synen på en framtida svensk försvarsindustri under temat: ”Ett litet lands försvarsindustri i en globaliserad värld – Ett svenskt perspektiv”.

Frågor som diskuteras är om Sverige kan ha en försvarsindustri om inte staten bidrar med forskningsmedel för utveckling av nya system samt om en industristrategi bör innehålla förslag till avgränsningar mot vissa kompetensområden.

Avd V, Annan vetenskap av betydelse för totalförsvaret, har under året huvud-

sakligen fokuserat på krishantering. Detta åskådliggörs i avdelningens årsredovisning under rubriken ”Hotbilden förr och nu – Territorialförsvaret vs Säkerhet”.

I denna görs en allmän jämförelse mellan totalförsvarets och krishanteringssystemets uppgifter. Det senare skall minska Sveriges sårbarhet mot allvarlig belastning som hotar vår säkerhet, vår demokrati och vårt välförhållande.

Som ett exempel på dagens hotbilder redovisades fågelinfluensa, infektionssjukdomen SARS samt utvecklingen inom nanoteknologi.

Sammanfattningsvis konstaterades att vårt krishanteringssystem, eller kriskomponenten av vårt samhällsskydd, har givits en utformning som gör det relativt kraftflöst då det gäller att förbereda oss inför större hot. Avdelningen redovisade några olika orsaker till detta:

- Krishanteringssystemet är ekonomiskt svagt och inte dimensionerat utifrån sina egna behov, utan är ett resultat av den tidigare dimensioneringen av vårt civilförsvaret,
- Krishanteringssystemet är ett “utförarsystem” som skall integrera en mängd olika perspektiv. Detta gör det splittrat och försvagat,
- Krishanteringssystemet har en svag övergripande planeringsfunktion. Samma myndighet som skall åtgärda behov ur ett vardagsperspektiv skall också hantera hot – och riskbedömning om större kriser och dess motåtgärder. Detta

leder lätt till ett reduktionistiskt förhållningssätt.

Avd VI, Säkerhetspolitisk vetenskap, ställde i sin årliga redovisning frågan ”Is Norden a region in a Security policy sense?” Svaret på denna fråga blev ett entydigt nej. Vi vill ofta se Norden som en region, men utomstående betraktare har svårt att se det så. Trots gemensamma utmaningar och hot har de olika ländernas val av säkerhetspolitiska lösningar blivit mycket olika. Detta gällde under det kalla kriget och gäller i stort sett ännu.

Särskilt noterbart är den frånvaro av offentlig debatt, om hur de framtida säkerhetspolitiska utmaningarna skall mötas på bästa sätt, som råder i flera av de nordiska länderna, inte minst i Sverige. Detta är en stor kontrast mot hur debatten förs i övriga Europa, inte minst i de länder som frigjort sig från den ryska inflytelsefären.

I vårt land finns en stor motvilja att diskutera långtgående samarbete med vår omvärld. I avdelningens redovisning ställs frågan vad det beror på. Är det vi själva som är problemet, är det våra nordiska grannar, är det EU eller världen i övrigt? Hur bra, eller dålig, är vår nuvarande säkerhetspolitiska lösning i Norden för att upprätthålla våra intressen inom EU, gentemot NATO och USA eller gentemot Ryssland? Även avseende detta efterlyser avdelningen en saklig debatt.

Utveckling

Avslutningsvis vill jag nämna det arbete som nu initierats av presidiet för att

på olika sätt öka Akademiens och dess ledamöters engagemang och möjligheter att medverka till att påverka den framtida utvecklingen av vårt lands säkerhets- och försvarspolitik i vidaste bemärkelse.

Akademien har i detta sammanhang unika förutsättningar genom sin tvärvetenskapliga kompetensbredd och det nätverk som dess ledamöter utgör. Denna utveckling ligger helt i linje med Akademiens valspråk:

Fäderneslandets försvar – Mod och kunskaper

Belöningar 2007

Lars och Astrid Albergers stiftelse för stödandet av Sveriges försvar

Överstelöjtnant *Fredrik Ståhlberg* och major *Joakim Svahn* från Skaraborgs regemente belönas för sitt arbete med att införa ett processororienterat synsätt i syfte att förbättra Försvarsmaktens förmåga att utbilda soldater och insatsförband. De båda har förtjänstfullt och utöver tjänstens krav genom personligt engagerat arbete lyckats sätta krigsförbanden i centrum i det dagliga arbetet vid regementet, till fromma för professionalitet och yrkesstolthet och för ett insatt försvars möjligheter att verka effektivt.

Akademiens belöningsmedalj i silver samt 20 000 kronor vardera.

Major *Carl-Johan Hörding*, major *Ove Härnqvist*, major *Stefan Eriksson* samt kapten *Fredrik Jansson* från Ledningsregementet belönas för deras insatser vid framtagandet av förslag till systemlösning

*Årets pristagare från vänster
överstelöjtnant Fredrik Ståhlberg,
major Joakim Svahn, major Stefan
Eriksson, kapten Fredrik Jansson,
major Carl-Johan Hörding och Ove
Härnqvist Foto: Cecilia Österberg*

*H M Konungen under prisutdel-
ningen assisterad av styresmannen
professor Bo Huldt Foto: Cecilia
Österberg*

samt organisation för mobil satellitkommunikation för försvaret. Dessa officerare har genom djupt personligt engagemang och stor systemförståelse förmått att inse satellitkommunikationens möjligheter, omsätta dessa i en komplex systemlösning integrerad med befintliga system och aktivt drivit denna lösning till implementering på mycket kort tid.

Tillgång till mobil satellitkommunika-

tion är helt nödvändig för att NBG skall kunna nå uppställda operativa mål.

Akademiens belöningsmedalj i silver samt 15 000 kronor vardera till major Stefan Eriksson och kapten Fredrik Jansson samt Akademiens belöningsmedalj i silver samt 10 000 kronor vardera till major Carl-Johan Hörding och major Ove Härnqvist.